

Observatoriulu ese de doue ori in septimana, mercuria si sambata.

Pretiu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in lăintrulu monarhiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. s'eu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. s'eu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Orice inserate,

se platecu pe serie s'eu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu in Sibiu.

Nr. 3.

Sibiu, 7/19 Ianuariu 1878.

Anulu I.

Banci rurali.

II. Dupa-ce premiseramu in Nr. 2 unele notiuni fugitive despre necesitatea bancilor rurali, ne tienemu de datori'a noastră a trage cea mai de aprópe luare-aminte a lectoriloru nostrii càtra acelu proiectu de statute, despre care atinseramu ceva in Nr. 1. Acela pórtu titulu:

Statutele reuniunei hipotecarie generale a proprietariloru mici din Ungari'a si a societatiiloru agricole de anticipatiune, confederate cu aceea.*)

Ani intregi au discutatú diarele magiare acestu proiectu; importantia lui si bine intielesulu interesu alu fia-carui din noi cere, cá se ne ocupamu si noi de elu macaru câteva dile. Vom face acésta cu atátu mai virtosu, cá acelea statute pe langa ce sunt lungi, coprinse in 269 §§-i, apoi si sunt dupa a noastră parere prea multu complicate, pe alocurea pàna la pedanteria. Si cu tóte acestea, ele puse odata in activitate, voru avea de siguru mare influentia asupra afaceriloru nóstre economice, pre cumu la prim'a vedere nu ar crede nimeni. Unu estrasu, de si prea scurtu, din statute, ne va convinge despre acestu adeveru.

Proprietarii mici se capete bani imprumutu. Se vedemú pe ce cali si cu ce conditiiuni propuse de cei 36 subscribenti, intre carii vedemu si 6 grafi, 1 baronu, 2 archierei romani, mai multi alti proprietari mari, cumu si ómeni cá Türr, Klapka, Bitto, Wahrmann, Kerkápoli, Iokai, Moritz, Somsich, Falk etc. etc.

Scopulu reuniunei este, cá spre a inainta cultur'a pamentului, se li se midiolocésca proprietariloru mici (sateniloru) creditu. Cumu? Prin aceea, cá ei se formeie intre sinesi consortiuri (tovarosii), se stea buni (chezasi) unii pentru altii, se dea si ei bani la fondu s'eu la banc'a loru, se ia si imprumuturi totu pe garanti'a consortiului. Mai pe romanesc: Locuitorii fia-carei comune se adune sume de bani la o cassa comuna, din care apoi se ia bani imprumutu, fia-care pre càtu creditu póte se aiba, pe langa conditiunile ce se voru vedea mai la vale. (§. 1).

Residenti'a centrale a bancei se fia in B.-Pesta, cá mama a toturoru reuniuniloru particulare din tóte tierile corónei ungueresci. (§. 2).

Publicatiunile reuniunei se facu numai in fói'a oficiala din B.-Pesta, si limb'a sa de manipuliatiune este esclusivu (kizárolag) cea magiara. (§. 6—7).

Asia dara miile de comune curatu romanesci s'eu curatu croatice ori serbesci etc. voindu a infintia societati s'eu consortiuri de imprumuturi ori simplu hipotecarie, s'eu si de asia numite anticipatiuni, de si nu cunósce nimeni limb'a magiara, totusi manipuliatiunea intréga se o pórtu numai in limb'a statului, cu protocóle, contabilitate si corespondentie magiare. Cu alte cuvente, comunitatile nemagiare se nu póta infintia consortiuri.

Membrii reuniunei sunt s'eu fundatori s'eu ordinari. Fundatori sunt carii depunu la fondulu de reserva celu pucinu câte 500 fl. in bani ori in obligatiuni. (§. 9).

Se crede cá si statulu va participa cá fundatoru cu 500000 fl. (§. 15).

La fondu se iau si bani imprumutu si in depositu. Se tragu si prisósele dela reuniunile filiali la cass'a centrale in B.-Pesta. (§. 23).

Reuniunea garantéda cu tóta averea sa, chiaru si cu fondulu de reserva si cu datoriile active câte va avea. (§. 24).

Organele administrative ale reuniunei sunt asia de multe, in càtu este fórtu anevoiu a ficsa cerculu loru de activitate. Acelea sunt adeca: 1) Consiliulu fundatoriloru. 2) Adunarea generale a reuniunei. 3) Presidiulu. 4) Comissiunea de controlu (supraveghiare). 5) Consiliulu administrativu si 6) Comisiunile administrative ale reuniuniloru confederate. (§. 25).

Multe statute vediuramu in viéti'a noastră;

dara unu apparatusu asia de pomposu si complicatu este din cele mai rari si abia pricepute. 25 de §§-i ai statuteloru se ocupa numai cu definirea si delimitarea agendelorú fia-carui organu administrativu, adeca li se dau instructiuni din greu; candu colo, continuandu cu lectur'a statuteloru, mai affi in trensele intreitu pe atátea regulamente.

De aci incolo trecemu de a dreptulu la Capu VII. alu acestoru statute ungueresci, care tractéda despre Imprumuturi hipotecarie cu amortisatiune, adeca tocma asia, precumu ar trebui se dorimu cu totii noi pentru poporulu tieranu, care voiesce se'si castige pamentu mai multu, se'si faca casa mai buna, grajdu bunu la vite si se'si implinésca alte lipse mari a le familie. Se vedemu dara, cu ce conditiiuni va da reuniunea ungueresca imprumuturi cu amortisatiune. Cele esentiale sunt:

Numai la membrii reuniunei se dau imprumuturi dela acelu institutu. Dara nici la aceia nu se dau in bani amblatori, fia de metallu, fia de charteia, ci numai in asia numite Obligatiuni hipotecarie (Pfandbriefe, Záloglevelék), care'si voru avea cursulu loru la bursa, si apoi tu ai se alergi cu ele, se le vendi cuiva dupa cursulu dilei, adeca se apuci éra pe mani de speculanti. Imprumutulu se dá: a) pe proprietate de pamentu trecuta in catastru si in cartea de proprietati (Grundbuch, Telekkönyv); b) pe locuri de via in regiunile cunoscute cá productive de vinatie, care intra in comerciu. Reuniunea nu dá imprumutu hipotecariu mai micu de 200 fl. v. a. Cei carii n'au hipoteca de ajunsu, se insociescu atáti la unu imprumutu, càti au hipoteca, se obliga firesce in modu solidariu si apoi inpartu sum'a imprumutata in proportiunea hipotecei. Imprumutulu ce se dá, nu póte fi mai mare decâtu este valórea diumetate a mosiei zalogite, adeca 50%; dara pe locuri de via se dá numai 1/4 adeca 25% din valórea intréga. (54 pàna 59).

Dara cumu se afla valórea (pretiulu) unei mosii, pe care vrei se o zalogesci, se'ti iai bani imprumutu? Regul'a introdusa prin acestea statute este, cá contributiunea curata de pamentu (foncier'a, fóra aruncatori) se ia insutita si venitulú catastrale indouedieciutu, acela este pretiulu intregu alu mosiei, alu proprietatiei. Dupace inse scimu cu totii, cumu stámu in tierile acestea atátu cu conscriptiunea dariloru, càtu si cu nefericitulu catastru, in statute se reserva dreptulu atátu reuniunei càtu si partiloru alergatórie dupa imprumuturi, cá se céra pretiurea mosiiloru in tóta form'a, judecatoresce, prin pretiutori jurati; cu alte cuvente, se cheltuésca cu comisiunile pretiutorié o parte bunicica din imprumutulu luatú.

Se mai prevediú inca si altu midiulocu de a se afla valórea proprietatiloru, adeca pretiurile de vendiare, cumu se dicu peritória, si arendelesitate in cutare districtu s'eu regiune a tieriei. (§. 60).

Dara mai sunt si alte conditiiuni, respective pedece, preste care trebuie se tréca imprumuturiulu. Elu trebuie se se róge in scrisu pentru imprumutu. Acésta este bine asia, spre a se evita multe misieli. Dara cá se póta cere imprumutulu, Comissiunea administrativa a reuniunei filiale are se adeveresca despre densulu: a) cá recurentele este bunu economu si cá are lipsa de bani imprumutati numai in interesulu economiei sale; b) cá persón'a sa, relatiunile si viéti'a sa regulata, iubirea sa de ordine si sirguinti'a sa garantéda pentru platirea datoriei; c) cá mosi'a ce voiesce a o hipoteca (zalogi) este de calitate asia de buna, in càtu dupa impregiurarile locali sum'a imprumutata totudeauna s'ar potea scóte din vendiare ei. (§. 61).

Vede ori-cine, cá acestea conditiiuni potu se dea locu la multe denegári arbitrare, mai alesu intre impregiurarile in care se afla locuitorii pe la noi, unde simpathiile si antipathiile nationali, adesea si confesionali, mai jóca rola fórtu importanta.

Imprumuturi mai mici cá de 1000 fl. póte acorda consortiulu locale s'gb raspunderea sa; i imprumuturiulu inse totu obu póte lua nimicu la

mana, ci mai antaiu comissiunea locale administrativa trebuie se submita la directiunea centrale din B.-Pesta cererea omului cu tóte documentele spre revisiune, si numai dupa-ce s'au cercetatu si incuviintiatu de acolo, i se dá obligatiunea hipotecaria, adeca dupa câteva septemane, si chiaru atunci numai dupa implinirea inca si altoru formalitati, specificate in §. 63 asia, in càtu noue ni se pare, cá prea pucini economi si profesionisti isi voru ajunge scopulu fára ajutoriulu vreunui advocatu.

Imprumuturi dela 1000 fl. in susu nu póte acorda nici o directiune s'eu administratiune de reuniuni filiali, ci chiaru si candu unele au bani de ajunsu, trebuie se céra immediatu dela administratiunea centrala din B.-Pesta, unde apoi cererile respective se cercetéda in siedintia inchisa. In casu de a se denega imprumutulu, administratiunea centrale nu este obligata se arate cauzele denegarei, si asia recurentele se duce p'aci incolo cu budiele infláte.

In §. 69 se coprinde 15 puncte s'eu conditiiuni, care au se intre in obligatiunea ce va subscrie debitorulu; intre acelea este si descriptiunea exacta a mosiei s'eu realitatiei, modulu platierei la cass'a centrala, déca acésta nu se va indura se acórde acestu privilegiu si altoru casse; indatorirea, cá in casu de a nu plati regulatu interessele, se dea si la acestea interesse, inca si glóba (birság); mai incolo, se platésca tóte spesele intabularéi cu timbre cu totu; dela interessele capitalulu luatú imprumutu, va plati si contributiune la statulu, cá asia institutulu se nu pérda nimicu din elé; éra pentru casuri in care s'ar esca procesu intre debitoru si reuniune, elu se supune din capulu loculu la tribunalulu ce'si va alege insasi reuniunea, anume la celu din B.-Pesta, unde procedur'a va fi sumaria, si debitorulu lipsitu de dreptulu de a poté apella, ori a cere nullitate, s'eu ori-ce altu remediulu juridicu. Cu alte cuvente, datorii de acestea contrase dela reuniunea s'eu banc'a numita a proprietariloru mici, voru fi considerate si tractate mai multu cá datorii cambiali (Wechselschulden). Fórtu buna si salutaria este administratiunea prompta a justitiei; dara apoi vai de locuitorii tierani, carii nu pricepu nimicu din lucruri de acestea, si de trei ori vai acelora, carii nu pricepu nimicu din limb'a administrativa a bancei.

(Va urma).

Ungari'a. Marea cestiune a innoirei pactului dualisticu intre Cis- si Transilvani'a se mai afla totu in confusiunea de inainte. Starea provisorie se prelungi pàna in 31. Martiu. Ministrii éra alérga la Vien'a si inapoi. Câteva cestiuni fórtu grele nu se potú regula de locu. Asia numit'a Quota, adeca care parte càtu se dea la tesaurulu comunu alu monarhiei, se incurcà si mai greu prin alte cestiuni care stau alaturea, cumu este detori'a vechia de 80 millióne, a se plati bancei nationale, la care inse unguerenii nu voru a participa nimicu, ci respundu austriaciloru, cá ei o facusera, ei se-o si platésca. Nici chiaru cestiunea bancei comune nu este regulata ameliórie. Una din diferentiele cele mai mari si ameliórie curge asupra tarifelorú de vami. Caus'a certeie in acestu punctu se esplica usioru. Austriacii pretindu tarifa protectionista, adeca vama mare de importu, pentru cá manufacturele si fabricatele lorú se remana aparate de prea marea concurentia straina. Din contra unguerenii cá simplii agricultori ceru acésta concurentia, pentru-cá se póta cumpara fabricate straine càtu mai eftime si se nu le pese de austriaci. Asupra vamei pe cafea si petroleu curgu disputele cu anulu. Multi insistu aci pentru vama mare, din cauza cumu se dice, cá ei considera cafeo'a cá beutura de luxu, ceea ce nu mai este*), éra petroleulu cá facundu concurentia prea mare seului, cerei, stearinei; dara cea mai adeverat causa se afla multu mai usioru in deficitele infricosiate de dieci de millióne, care in ambele parti ale

*) A Magyar kis birtokosok országos földhitel egyesülete, és a vele szövetségben álló mezőgazdasági előleg-egyletek szabályai.

*) Pentru cei din puste Ungariei, carii beu deminétia vinaru cátranitu si manca la slanina rar sa, cafeo'a firesce cá e luxu.

monarhiei apparu si pe anulu acesta cá si nisce balauri cumpliti cu gutleju de crocodilu, de care ori-cátu vrei se fugi, nu poti scapa.

Pre-candu inganfatulu „P. Lloyd“ si dolfanulu „P. Napló“ mustra aspru pe ministrii si pe parlamente, cá de ce nu se impaca odata, pâna a nu cutriera si pe acésta monarchia cestiunea orientala cu tóte furile sale, in sinulu tiei luera multime de ómeni spre resturnarea ministeriului Tisza.

In acelasi timp Croatia se afla éra si in fermentatiune extraordinaria din câteva cause de mare importantia, unele vechi, altele noue. Ele merita cá se le cunósca tóta lumea. Popórale monarchiei, cunoscute sub nume de Slavi meridionali si totuodata sub nume speciali de Croati si Serbi, locuescu pe unu teritoriu in care li se recunósce dreptulu loru istoricu si — de voia de nevoia, unu gradu maricelu de autonomia politica provinciale, cu administratiune si justitia, cu departamentu de culte si instructiune, cu budgetu propriu. Acelu teritoriu pórtá numele lungu destulu, de Regatu trei-unitu Croatia, Slavonia, Dalmatia, care inse nu corespunde la realitate; cá-ci Dalmatia este incorporata de ani 77 la Cislantania in urmarea tractatelor de pace inchiaiete cu Napoleon I.; asia numita Granitia militaria serbo-croatica cu mai multu de 1 milionu si 200.000 de suflete, nici pâna astadi nu e reintrupata la „Regatului trei-unitu“, de si li s'a promis de nenumarate-ori; pentru cetatea si portulu Fiume dissensiunea intre Croatia si Ungaria datédia de pre la anulu 1840, fiindu-cá ambele popóra tienu dreptu esclusivu la elu; in fine una parte a Croatiei proprie remasese la turci totu in urm'a tractatelor de pace. Croatiai pretindu restitutiunea si redintegrare perfecta, cá totu ce este serbo-croatu dincóce de Dunare, de Sav'a si Drav'a, de cátra Turcia européna, se fia incorporatula Regatului trei-unitu, cá se formédie intre marginile monarchiei unu statu cá de 3¹/₂ milióne, homogenu nationale, unde adeca unitatea politica se coincide cu cea nationale, buna-óra cá in Romania, in Francia, Spania, Portugalia, Germania (parte mare). Ungurenii din contra, sunt adversari inversiunati ai acelu planu si facu totu ce potu spre a'lu paralisa. Mai alesu din acésta cauza se oppunu ei din resputeri si la planulu de a incorpora provinci'a Bosnia la monarchia, din cauza cá mai tóta populatiunea Bosniei este slava. Din acestea cause urgia si inversiunarea intre Ungureni si Croati ajunse in timpulu din urma la gradu asia de mare, cátu insusi Monarchulu se vediu indemnata a impune dietei croatice tacere prin unu prea-inaltu rescriptu, la care se dete deunadi lectura in siedintia publica. Simburele rescriptului este, cá Croatiei nu i se taia de locu sperantiele, i se comanda inse asteptare, cá nu acuma este timpulu. De atunci inse Gubernulu Croatiei cu banu cu totu este espusu la atacuri violente ale opositiunei, ba chiaru si unii deputati gubernementali se intórsera asupra gubernului. Totu in acestea dile se notifica din capital'a Agram, cá deputatii croati cáti mergu in puterea pactului croato-ungurescu la diet'a Ungariei, cá la unu parlamentu centrale alu tieriloru corónei ungueresci, indata dupa nou'a regulare a pactului dualisticu tale quale, se voru retrage pentru totudeauna la vetrele loru cu atátu mai virtosu, cá unguerenii si-aru fi pusu pitonulu in pragu, de a taia preste unu milionu din budgetulu Croatiei.

Una alta cauza fórte seriósa de iritatiune dau unguerenii croatiloru cu limb'a magiara, pe care se incérca a o viri si in Croatia chiaru cu calcarea pactului. Mai de curendu, fiindu vorb'a de espositiunea dela Parisu, ce se va deschide in a. c., magiarii decisera a da si la obiectele de espositiune din Croatia etiquette si inscriptiuni magiare. Atunci croatii catraniti respunsera, cá sub acésta conditiune nu voru trimite nici-unu obiectu la Parisu; ei isi au limb'a loru nationala, destulu de cultivata, voiescu a esi in concurentia popóraloru lumei cu limb'a loru si nicidemnu cu cea magiara; éra spre a se intielege cu Europa, acolo este limb'a francesa, limba aprópe universale.

Activitatea opositiunei din Bohemia arunca asemenea mari dificultati in calea noului pactu dualisticu; despre acésta inse alta-data.

Aradu. Unu circulariu archiereescu indreptatu „cátra oficiele protopresbiteriali si cátra clerulu parochiale din acele parti a le diecesei Aradului, ce cadu in comitatele Aradu, Bichisiu, Cianadu si Bihoru“, dispune, cá in dio'a de 13/25 Ianuariu, care este aniversaria inortiei fericitei femei Elena Ghiba Birta din Aradu, se se tiená parastase lemne pentru sufletulu ei si alu sfatuitorului

ei Ioanu Popovicu. Caus'a si indemnulu la implinirea acestei datorintie sacre se descrie in acelasiu circulariu, ce se vede publicatu in Fóia „Beseric'a si Scóla“ Nr. 1 din 1/13 Ianuariu a. c., precumu urmédia:

„In 13/25 ale lunei viitorie Ianuariu se voru implini 14 ani, de candu a incetatu din viétia o femeia, pe care binecuentandu-o Dumnedieu cu unu sufletu nobilu si cu o avere frumoáa, sfatuita si indemnata de unu fiu demnu alu bisericeii nóstre, tóta averea ei de preste 100000 fl. au inchinat'o spre scopuri de binefacere, intre care loculu primu lu-ocupa o fundatiune de 48000 fl. v. a. intemeiata pentru stipendiarea a 12 studenti seraci de religiunea nóstra, din comitatele: Aradu, Bichisiu, Cianadu si Bihoru.

Femeia, care a intemeiatu acésta fundatiune, a fostu fericita Elen'a Ghiba Birta din Aradu, care prin infintiarea acestei fundatiuni, cunoscute sub numire de „Fundatiunea Elen'a Ghiba Birta“, a sciutu a-si eternisa numele intr'unu modu asia maretiu, éra barbatulu carele a condus'o la fapte asia nobile, a fostu fericitulu Ioanu Popovicu, pe atunci advocatu si directoru alu preparandiei nóstre din Aradu. Ambii acesti'a — cum se vede — au avutu fericita intentiune de a scóte la lumina multo talente ale tinerimeii nóstre, ce din caus'a lipsei remanéu ingropate si nefructifere.

De si lasamentulu fericitei Elen'a Ghiba Birta, si cu elu si fundatiunea nóstra de 48.000 fl. v. a. dela 1864, in cóce a trecut prin multe fase; totusi in fine cu ajutorulu lui Dumnedieu totu s'a realizatu, si in luna lui Augustu a anului acestuia, fundatiunea acést'a de 48.000 fl. v. a. cu unu adausu de 3105 fl. 15 cr. preste totu in suma de 51.105 fl. 15 cr. v. a. ajunse definitivu in manile si sub ingrigirea comitetului nostru fundationalu, carele la inceputulu acestui anu scolasticu o si puse in activitate, impartindu cele 12 stipendie de câte 200 fl. v. a. prescrie prin testamentu, la 12 tineri de ai nostri de cea mai buna sperantia.

Dupa-ce dar acuma fundatiunea acést'a de multu dorita a devenitu in manile nóstre, si prin noi in activitate: credemu de a nóstra detoria, ca — si pana candu voru deveni in stare insii tinerii stipendiatu se-si manifesteze recunoscinti'a loru cátra fericita fundatóre, — se indeplinimu noi acést'a etc. etc.“

Cu acésta ocaziune unii amici ne mai reflectédia inca si la alte progrese demne de tóta atentiunea, cáte se mai facura de pucini ani incóce in diecesea Aradului, precumu de es., cá inainte de acésta lipsia ori-ce edificiu pentru alumni dela cursurile de theologia, in cátu prelegerile se tienea in case inchiriate, candu in un'a, candu in alt'a; edificiu scólei pedagogice era atátu de ruinatu, in cátu gubernulu amerintiase, cá de nu se va repara conformu legii, ilu va inchide. Astadi diecesea are edificiu seu nou pedagogicu si theologicu, precumu si locuintie pentru profesori. Institutulu insusi alu preparandiei (pedagogicu) trecu prin mari reforme, si in locu de trei cá mai inainte, are acuma siese profesori, precumu nu mai are altulu romanescu in monarchia. Dara diecesea aceea se mai bucura si de unu internatu pentru vreo 50 de elevi, carii au viptu si locuintia gratis, pre candu inainte nu era nici vorba de o binefacere cá acésta. Mai are si 20 de stipendie (burse), de care inainte numai cu trei ani era unulu. Fondurile diecesei se afla asemenea in buna regula.

Processulu Miletics.

Prim'a di de pertractare.

(?) Curtea judecatorésca e compusa din cons. reg. L. de Bogisich, cá presied., Dr. Laszy, referent, St. Frenreiss, protocolistu si Dr. Grevay ca notariu. Acusatoru viceprocurorulu de statu Dr. Bókh, aperiatoru Dr. Polit.

Din partea curtii judecatorésca sunt invitati 12 martori: G. Rankovics din Kis-Zombor; I. Timarcsevics din Belgradu, Corn. Ioannovics din Neusatz, V. Lujanovics din Chichinda, P. Vidak din Chichinda, V. Ijko Majinszky din Chichinda, Th. Stefanovics din Vien'a, T. Gorgyevics, D. Bassanszky si N. Zega din Belgradu, A. Bende si Ign. Szabadkay din Csurog.

La dorintia aperiatorului sunt invitati 14 martori. La intrebarile facute in limb'a magiara, Dr. Miletics raspunde in limb'a germana. Densulu declara, ca e de 52 ani, nascutu la Mosorin in Granitia militara; a mai avutu unu processu de pressa, pentru care a fostu condamnatu la inchisóre de unu anu. Miletics e advocatu, jurnalistu si deputatu dietalu.

Dr. Bókh cetesce acus'a pe scurtu. In aceea se dice: de candu cu restaurarea ideiei de statu magiaru, intre nesuintiele si agitatiunile ivite contra acestei idei de statu, Miletics si „Zastava“ lui isi au partea capitala. Miletics si intregu cerculu, alu carui centru éra elu, au atítiatu in poporulu serbu ura si dusimania in contra constitutiunei si a integritatii statului.

Dup'acést'a se chiama inainte martorulu G. Rankovics. Acést'a spune ca pe la inceputulu lui Iuniu 1876 Dr. Miletics ar fi tienutu o cuventare in odai'a Nr. 9 din otelulu „regele serbescu“ fiindu de facia: Szvetoslav Cassapinovics, Vranjenesevics, S. Popovics, Axentievics, L. Kostics si altii. In cuventarea ast'a descoperi Miletics, ca in Banatu, Bacska si in granitia militara s'ar' aflá 20—30000 voluntari gósa a ajutat pe serbi in resbelulu contra Turciei, si, in trecerea in Serbia se pu fia impiedecata, la prim'a unatura, se va provoc in Ungaria o rescóla; Bani s' arme va da Serbia; in timentrea in casu de lipsa si

in tiéra sunt destule arme. Todu-odata Miletics puse celoru presenti la inima, cá se lucre si densii, prin agentii loru in directiunea acést'a, cá-ci de va invinge Serbia, ea va tinde mana de ajutoriu, cá si serbii de pe teritoriulu magiaru se scape de „mongoli si de stirpitorii de Serbi.“ In modulu acést'a Banatulu, Bacska si Sirmia se voru poté uni cu Serbia sub principele Milanu si voru formá unu regatu serbescu. Miletics aminti mai departe, ca preutii teneri, invetiatorii, notarii si tota junimea din partile numite se nesuesca a sumutiá poporulu pentru resculare si a 'lu scapa de inamicii sei cei mai mari, de unguri. Rankovics spune, cá Miletics a tienutu cuventarea asta in forma de toastu, si ca cei presenti (cam 20 la numeru) ii applaudara si ii promisera a lucra amesuratu provocarii lui. Mai de parte amintesce in fassiunea sa, ca in Serbia in genere s'a latitu faim'a, ca in tienutulu Ungariei va erumpe o rescóla intre serbi, si ca acést'a se astépta pe fia-care momentu, si mai departe ca Banatulu si Bacska, unite cu Serbia voru forma sub Milanu unu regatu serbescu. Cu ocaziunea cuventarei s'au numitu si cetátile, in cari avea se erumpa mai antáiu rescóla, adeca Mitroviti'a, Rum'a, Neusatz, Vucovar, Essegg, Chichind'a mare, Becikerek-ulu mare, Versietulu, Panciov'a, si Biserica alba. In fine adauge Rankovics, ca omladin'a isi are in tóte satele si cetátile pe agentii sei, a caroru tema este a castiga poporulu pentru scopurile omladinei si a 'lu impintena pentru rescóla.

Presiedintele: Cine au fostu agentii acesti-a? Rankovics: Mai toti martorii presenti aici.

Dr. Laszy: Agentii amintiti de dta au recrutatu ei ómeni si in fapta? — Rankovics: De siguru, eu cunosceam dupa locuintia pe fia-care voluntariu venitu din Ungaria. Agentii impartira intre recrutati 30000 galbini capetati de la regimulu serbescu.

La intrebarile aperiatorului, ce infacisare avea odai'a cestiunata Nr. 9, martorulu nu respunde directe; elu dise, ca nu 'si mai aduce aminte.

Procurorulu Dr. Bókh: In toastulu acél'a amintitu-s'a rescóla din Ungaria numai in trectatu séu ca scopu de agitatie? — Rankovics: Asupra rescólei s'au vorbitu in detaiu, si tóte cele necesarie pentru acést'a s'au statoritu in modu meritoriu.

Presied. (catra acusat): Ce ai de observatu la fassiunea martorului acéstui-a? — Dr. Miletics: La aceste pocu raspunde numai cu iritatiune. Pe Rankovics nu l'am vedutu nici-odata; elu me cunósce póte de candu am candidat de deputatu in Chichind'a. In otelulu de la „regele serbescu“, pe tempulu petrecerei mele de atunci in Belgradu, afara de o singura data, candu am beutu acolo diu'a o sticla de bere, n'am intratu in elu. Tóta fassiunea lui Rancovics este fantasia si scornitura! Eu voiu produce contra-dovedi, parte de natura obiectiva, ca adeca Rankovics aduce cá adevéru impossibilitati, parte subiective, cari ingreunéza neadeverulu fassiunatu de martorulu.

Presied. Te facu atentu, ca fassiunea lui Rankovics se intaresce prin cea a lui Timarcsevics. — Dr. Miletics: Se va vedé.

Presied. Care a fostu scopulu caletoriei dtale la Belgradu?

Dr. Miletics. Cá publicistu si redactoru alu „Zastavei“ si cá ablegatu dietalu magiaru, am mersu la Belgradu cá se am informatiuni sigure in acelu tempu de fierbere, inainte de erumperea resbelului. Pe langa acést'a am avutu de regulatu acolo nisce afaceri de avere a le unei cumnate de ale mele. De altmintrea n'am cugetatu, ca e o crima a caletorii la Belgradu. Numai in seclulu 16 séu 17 s'a intemplat, ca s'a condamnatu Bruno, fiindu c'a petrecutu in Londonu si Geneva. Mi-va fi fostu iertatu si mie se mergu la Belgradu, unde mergeau pe atunci jurnalisti din tóte tierile.

Martorulu St. Popovicu din Tovarnik in Sirmia, jurnalistu si deputatu la diet'a din Agramu, adevératu c'a fostu in maiu 1876 la Belgradu, dar nu s'a intelnit cu Dr. Miletics.

Presied. Sciutu-ai, de ce petrece Dr. Miletics in Belgradu? — Popovics: Am auditu din altii, cá cu scopu d'a se orienta in diuaristica. — Presiedintele spune apoi martorului, ca Rancovics l'ar fi vedutu in conventicululu, in care Dr. Miletics a tienutu vorbirea pentru care este incriminat. Martorulu néga acést'a cu deseversire si adauge, ca densulu nu scie déca ceilalti amintiti de Rancovics au luat parte la vr'unu astfelu de conventiculu; specialu, Kostics se aflá pe atunci in Cetinje.

Dup'acestea se cetesce fassiunea martorului M. Axentievics din Essegg. Martorulu a cunoscutu pe Dr. Miletics in congressulu bisericescu serbescu. Acést'a, candu i-a comunicatu judele inquisitoru din Agramu, este acusat de Rancovics, cá fi luat parte cu l. Miletics la conventicululu incriminat, dise, provocandu-l la o córespondentia din „Deutsche Zeitung“, ca Rancovics este unu omu de nimic'a, care lucra in Belgradu cu spionu in contra celoru mai fideli cetatieni austriaci.

Se dá apoi cetire fassiunei comerciantului Stefanu Vranjesevics din Panciova. Si acestu martoru, care facu cu Kaszapinovics o caletoria de placere la Belgradu, néga marturisirea lui Rancovics, c'ar fi fostu de facia la cuventarea lui Miletics. Elu, dice, a pranditu numai odata cu Miletics, la „cetatea Parisu.“

Asemene afirma martorii Bajanszky si Nica Zégg, cá spusele lui Rancovics nu sunt adevérate.

Se cetesce fassiunea croitorului I. Timarcsevics din Belgradu, care e inruditu pe departe cu Rancovics. La 13 Augustu 1876 acést'a marturisí cu juramentu inaintea tribunalului din Becikereculu-mare, ca ar fi fostu facia la cuventarea tienuta de Miletics in otelulu de la „regele Serbiei“, in care cuventare Miletics aminti ca 20—30.000 serbi din Ungaria voru grabi in ajutoriu Serbiei si spre a succede acést'a, elu si fiacare serbu, adevératu, voru lucra din tóte poterile. Martorulu fassiunea mai departe, ca in urm'a cuventarii lui Miletics in totu Belgradulu se latise faim'a, ca intre serbii din Ungaria va erumpe o rescóla.

Dupa acést'a se dá apoi cetire la unu alu doile pro-

e fassiune, prin care totu acestu martoru, inaintea lui din Belgradu, fassiunea ca nu cunosce de Miletics. Elu dice, ca pe la finele lui Iuniu, Raz Ors, intr'o epistola insarcinata cu 20 fl., i-ar fi scrisu prin o rudenia comuna, ca se vina catu mai ingraha la Becicherecu „unde ilu astépta unu norocu mare.“ Ajunsu aici fu condusu la tribunalu, unde fu silitu a face fassiunea de susu, fiindu amenintiatu de Rancovics, ca la din contra nu voru scapa nici unulu cu vietia. Elu subscrise fassiunea contra voiei sale si era capeta de la Rancovics 20 fl. Dupa reintorcere descoperi totu lucrulu siefului politiei, Turzacovics.

Rancovics declara, ca fassiunea a dou'a e cu totul falsa. (Va urmá.)

Sibiiu 6/18 Ian. (Starea invetiamentului in Comitatulu Sibiiului). Dintre afacerile municipale câte se pertractara in dilele trecute atatu in adunare generale, catu si in siedintiele comisiunei (consiliului) administrative, ne interesá multu unu raportu generale de preste anu alu d-lui inspectoru de scóle. Din cifrele instructive ale aceleia scótemu aci pentru lips'a de spatiu numai urmatóriele. In teritoriulu acestui comitatu ce se intinde pe 52⁶⁸/₁₀₀ miliarie patrute, au fostu in a. 1876/7 prunci de scóla intre 6 si 12 ani 13930, intre 13 si 15 ani 6074; suma: 20004. Din acestia cercetara scólele 16524 adeca 80%, era dupa sexu 9518 baiati si 7006 fetitie. 5215 baiati si baiate n'au mersu la nici-o scóla. Din cei cari au frequentatu scólele, 1169 au fostu rom.-catholici; 899 greco-catholici; 8137 greco-orientali; 6132 de confessiunea augustana; 140 reformati; 5 unitariani; 42 mosaici. Dupa nationalitate si limba materna magiari 777; germani 6686; romani 9086; de alte limbi 75. In comitatu preste totu sunt 153 scóle populare, in 101 din acelea instructiunea este romanésca. Venitulu anuale ale acelu 153 scóle a fostu 106998 fl., din care 81941 fl. in bani, restulu in producte. Scóle de pomaria sunt 104, gradine de scóle 94, gimnastice 41.

Din teatrulu bellulu

in dilele din urma nu mai avemu sciri de loviri mai mari, séu din cauza ca telegrafia in Bulgari'a suferé forte multe stricatiuni, séu pentru-ca incercarile desparate ale Turciei de a castiga unu armistitiu facu pe generalii seica se dea din calea rusilor unde numai potu; atata se scie totusi, ca rusii nu stau loculul, ci in mana ernei extraordinarie, de care in Bulgari'a se intempla forte raru, inaintedia neincetatu. Conditiiunile de pace publicate in sute de diarie, au esitu false. Lucru prea firescu acesta, ca-ci unu Gorciakoff nu léga asemenea secrete de nasulu nici-unui corespondente. Intr'unu cuventu, situatiunea momentana este din cele mai confuze, si tote faimele bune rele, aduse de diariele straine, sunt numai conjecturi de adi pe mane. Totu ce se scie positivu si ce recunoscu chiaru cei mai fanatici aparatori ai turcilor este, ca poterea loru in Europ'a e trantita la pamentu ca nici-odata si póte pentru totu-deauna. Si se mai scie ceva: Ca astadi chiaru si anglii au inceputu a trage la mare indoiela posibilitatea de a se familiarisa vreodata poporulu turcescu cu civilizatiunea européna.

In Britani'a mare se deschisera parlamentele cu trei septemani inainte de terminulu legale. Lumea astépta cu inpatientia revelatiuni din desbaterile parlamentarie cu atatu mai interesante, cu catu Anglii pan' acumu au ténutu mai multu cumpan'a turciloru.

Din Romani'a inregistrámu cu placere urmatoriulu actu generosu alu Domnitoriului M. S. Domnitoriulu a adresatu d-lui ministru alu culteloru si instructiunei publice urmatórea scrisóre:

„Domnule ministru“, amintirea sacrificieloru ce armat'a si natiunea au facutu si facu in cursulu acestui resbelu pentru a consolida vechi'a temelie a independentiei scumpei nóstre Patrie, nu trebue nici una data se péra din mintea si din sufletulu generatiunei nóstre si a celoru ce ne voru urma. Dorintia Mea este ca, dupa terminarea luptei ce am intreprinsu, ministeriulu, in capulu caruia te affi, se ingrijiasca a se publica una istoria a acestui resbelu, care, respandindu-se in poporu, se arate tutuloru devotamentulu fara margini, jertfele eroice pe cari tier'a si óstea le-au desfasuratu spre a asigura bunulu celu mai scumpu pentru natiunile cari au vointia si puterea de a trai, Neaternarea.

Spre acestu sfrisitu, Eu punu la dispositiunea ministeriului instructiunei publice sum'a de 5000 lei noi, care se va oferi ca premiu celei mai bune scrieri populare de acestu felu, de una comisiune competenta ce se va numi, si dupa unu anume programu; ér oper'a premiata se va adopta in scólele nóstre publice, pentru ca tinerimea se affe intr'ensa frumóse invetiamente, nobile, si patriotice esemple. — Carolu.“

Informatiuni national-economice din Romani'a.

In Nr. 2 alu acestei foi atinseramu câteva cause, pentru care locuitorii acestoru tieri limitrofe au se se interessadie prea multu de cestiunile national-economice, intre care ocupa unulu din locurile principali veniturile ori-carui statu. Unu sorgente mare si siguru alu Romaniiei este din veniturile dominieloru statului. Acelea dominie, séu cumu le dicu in Romani'a, mosii ale statului, in cei 47 de ani s'au inmultitu in urmarea a doue evenimente mari. In

anulu 1829 dupa scótearea definitiva a turciloru din cetatile danubiane moldavo romanesci si raderea (ruinarea) fortificatiuniloru, intinsele teritorie din regiunea loru (Giurgiu, Brail'a, Galati etc.), care sub turci era considerate mai multu numai ca nesce deserte si locuri de pascuatiune, au reintratu in proprietatea statului, a le carui dominie se imultira prin acea prefacere. Dara proprietatile statului se multira neasemenatu in urmarea secularisarei monastiriloru inchinate la locurile sante, ca si acelu numite pamentene, in dilele lui Alexandru Ioanu I. Aprópe 1/3 parte din teritoriulu Romaniiei se affase pana atunci in mana mórtá. Cele inchinate era preste putintia a la regula, din cauza ca Rusi'a se oppunea intocma ca si Turci'a, era calugarii greci dá bani din greu, ca avea de unde. In fine, Domnulu ajutat de patrioti ca rep. C. Negri, ca Cogalniceanu si alti mai multi, taia in 1864 nodulu gordianu si secularisa barbatesce, imbiia inse pe locurile sante cu desdaunare de multe milióne. Dara patriarhii si calugarii greci se oppusera din respoteri si pornira processe cumu le-amu dice, diplomatice. Urmarea fu, ca ei nici pana astadi nu luara nimic.

Mai tardiu se decise prin lege, ca mosiile merunte se se faca de vendiare si se fia ténute numai de cele mai mari in proprietatea statului. S'a si vendutu unu numeru considerabile din acelea, au mai remasu inse de vendutu. Intr'aceea mosii mici si mari se dau in arenda pe câte 10 ani. In anulu trecutú inse fiindu a se arenda forte multe din nou, se luá in de aprópe consideratiune conjunctur'a fatale, in care se affa tier'a si cu-ea toti locuitorii, anume si capitalistii, si licitatiunea se facu numai pe câte 5 ani.

Dintr'unu conspectu pe care'lu vedemu publicatu in „Curierulu finantiaru“ Nr. 52 romanesc si francesce, aflamu urmatóriele cifre interesante:

In Administratiunea dominieloru si paduriloru statului se affa in timpulu de facia 1127 de mosii, care tote representa unu venitu anualu de 16.922,105 lei noi (franci), prin urmare forte considerabile, indata-ce vomu reflecta, ca venitululu totale efectivulu alu statului Romaniiei pan' acumu se computa numai la 82 pana 85 milióne franci. De altumentrea valórea pamentului Romaniiei cresce neincetatu, in proportiunea in care se multiescu locuitorii nu numai prin nasceri, ci si prin necontenite migratiuni, mai alesu din Transilvani'a si Bucovin'a, — precumu si in mesur'a, in care comerciulu se intinde mai de parte in Europ'a si in Asi'a. Din susu aratatulu numeru de mosii s'au pusu in licitatiune 564. Din acestea s'au arendatu numai 424 cu sum'a totala de arenda anuale lei noi 5.547,391, adeca camu cu 8 1/2 procente mai eftinu, decatu fusesera acelea mai inainte. Nici-o mirare; din contra, noi ne miramu ca in aceste timpuri s'au arendatu asia bine, mai alesu candu scimu, ca in periodulu trecutú fiindu concurentia mare, multi dedesera pretiuri exagerate.

Venitulu paduriloru inca cresce mereu.

In proportiunea in care cresce valórea dominieloru statului, inaintedia si ale particulariloru, deca nu si mai bine.

In Nr. tr.: atinseramu ceva si despre institutulu „Dacia“. In 2/14 Decembre comitetulu de revisiune compusu din 6 membrii actionari luandu procesu verbale asupra ramului de asigurarea vietiei, scótemu din acela urmatóriele informatiuni:

Facutu la 2/14 Decembre 1877 in siedintia comitetului de revisiune alu asociatiuniloru de supravietuire reciproca alu Societati generale de asigurare „Dacia“ tinuta in sal'a de siedintie in palatulu acestei Societati.

Conformu prescriptiuniloru stabilite prin regulamentulu asigurariloru de vietia de la Societatea „Dacia“, comitetulu de revisiune, compusu din subsemnati membri cei mai greu impusi ai asociatiuniloru, intrunindu-se la 2/14 Decembre a. c. in localulu Societati, a procesu la revisiunea gestiunii asociatiuniloru pe semestrulu antaiu alu anului curinte si a constatatu urmatóriele:

De la 1 Ianuariu si pana la finele lunei Iuniu 1877, au intratu in asociatiune 184 membri noi cu o suma semnata de l. n. 487,740. Adaogundu pe langa acestu numeru, 3,158 membri constatati pana la finele anului 1876 cu suma semnata de l. n. 13,480,870, numerulu totalu alu membriloru se urca pana la 30 Iuniu 1877 la 3,342 cu unu capitalu semnatu de l. n. 13,968,610.

Repartindu acestu resultatu pe gestiuni anuale s'a constatatu ca:

In anulu	1873	1874	1875	1876	In sem. I 1876	capitalu sem.
au intratu	664	622	1,237	655	184	2,998.340 l. n.
„	„	„	„	„	„	3,145.800 „
„	„	„	„	„	„	5,070.150 „
„	„	„	„	„	„	2,266.580 „
„	„	„	„	„	„	487.740 „
Peste totu	3,342	„	„	„	„	13,968.610 „

In decursulu semestrului I alu anului 1877 s'au incassatu versaminte netede pentru asociatiuni in suma de l. n. 246,705.

Versamintele facute pana la finele anului 1876 de catra membrii asociatiuniloru se urca in totalu la l. n. 1,239,298; era dobend'a produsa de acesti bani succesivu in proportiune cu crescerea capitalulu s'a urcatu pana

la finele anului 1876 la suma de lei n. 1,473,428.

Adaogundu la acésta suma capitalulu versamintede facute in semestrulu I din anulu curintu suma de lei noi 246,705 si dobend'a capitalulu pe acelu semestru, in suma de lei noi 82.745, rezultá ca averea totala a asociatiuniloru se urca pana la Iuniu 1877 la suma de lei 1,802,880. De unde urméza, ca acésta avere a sporitu in primulu semestru alu anului curentu cu l. 329,451.

Prin sum'a dobendei produse in semestrulu I din 1877 se mai constata, ca averea asociatiloru s'a fortificatu in acelu semestru cu 5,252 la suta, ceea ce coresponde cu o dobanda anuala de peste 10,50 la suta, afara de beneficiile provenindu din mortalitatea asiguratiloru.

Gestiunea fondului intregu alu asiguratiloru s'a constatatu ca este impartita in grupe correspunditóre cu terminulu asigurarei, si a-nume in 17 grupe, alu caroru terminu de asociatiune espira succesivu cu incepere de la anulu 1881 si pana la 1897. Averea acestoru diferite grupe se administréza intr'unu modu distinctu si separatu de cele alte ramuri ale Societati „Dacia“, era din registrele sectiunei s'a pututu constata intr'unu modu esactu tote versamintele facute de catre fiecare membru alu asociatiuniloru.

Averea totala a asociatiuniloru s'a gasitu ca a plasata pana la finele semestrului antaiu din anulu 1877 in modulu urmatoriu:

1. Casele din piati'a teatrului Nr. 36, valóre de lei	292
2. II. Imprumuturi ipotecarie in primulu rang	978
3. Efecte publice romane	229
4. Imprumuturi pe politia de asigurare	46.462
5. Imprumuturi pe deposite de efecte publice romane, priimate cu 60 la suta din valórea nominala	199.830
6. Debitulu Societati „Dacia“ dupa cpt. cur.	46.033
7. Numerariu si dobendi restante	53.772
Totalu brutu lei	1,846.065

Sciri diverse.

(Baluri pentru turcii raniti) se dau in B.-Pesta si pe airea. Bine facu; numai se nu condamne pe altii, candu le-ar urma exemplulu.

(Comerciu spurcatu cu capete de ómeni.) Odinóra sultanulu platea pentru capete de soldati inimici câte unu galbinu; asta-data in Bulgari'a se face comerciu cu capetele soldatiloru din ambele parti beligerante. Ómeni-hyene mergu pe campii de batalia parasi de trupe, taia capetele mortiloru, scotu apoi falcile cu dinti intregi si sanetosi, pe care curatiendu-le de carne, le trimitu la Parisu de vendiare pentru dentisti, cari apoi scotiendu dintii, compunu din ei garnituri minunate pentru persónele lipsite de dinti. De aci se póte esplica si impregiurarea, ca intrandu la unii artisti de dinti, in laboratiunile loru te lovesce o putóre de cadavru. (Dupa Hon.)

Conversatiuni literarie.

Despre dictionariulu academicu alu limbei romane. (Urmare.)

In anulu 1867, in dio'a del'13 Augustu Societatea literaria conchiamata de catre gubernu se inaugura cu solemnitate atatu de marétia si cu afluentia unui numeru asia mare de poporu, precumu raru se mai vediusse vreodata in capital'a Romaniiei. Cu acea ocaziune, demnulu de memori'a celei mai departate posteritati Stefanu Golesecu, pe atunci ca ministru, totuodata presedente alu solemnitatiei, pronuntiasse urmatóriele sententie ce aru merita se fia sculptate in marmora.

„Me simtiu detoriu in urm'a diverseloru impurari ce cunoscetis, se amentescu in acésta solemnitate a istoriei nostre literarie, me simtiu de dudu, a amentí, care este scopulu acestei societati inaugurámu.

„Nu potu face, mai bene de catu a da referatul guberniului de la 11 Februariu catre L. tenentia Princiaria, prin care suppone la aprobarea ei decretulu de constituire a acestei societati.

Domnulu Ministru cetesce referatul cu No. 114c, reprodu su; apoi adauge:

„Acestu reportu, vediurati Domniloru, spune lamuritu totu ce dorimu, totu la ce aspirámu prin infientiarea societati insarcinata cu lucrarea gramatecei si a glosariului limbei romane. Abia mai era lipsa in secolulu in care suntemu, de asemenea explicatiune; ca-ci nu pote fi dorintia mai iertata pentru membrii aceleiasi natiuni, ori cumu D-dieu ar fi despartit'o politicesc decatu de a si cultivá limb'a nationale, tesauru pre ca nu este potere omenesca se l'ie de la unu poporu.

„Aveti, Domniloru membri, mai inainte de a ve ocupa de regulamentele constitutive ale societati. Le veti face, dupa cumu ve voru povetitu luze D-vostre. Gubernamentulu den acésta óra nu va pote avé unu amestecu in lucrarile D-vostre.

„Societatea este si remane independente si bera si independente a fostu, este si va fi limb'a poporulu romanu, oricate servituti si vicisitudini au pututu vaiá grumadii unora dintre noi. De astadi incólta, cetatea literaria independente, va avé respunderea glori'a lucrariloru sale. Ministeriulu va depune in mane D-vostre, Domniloru membri, fondurele ce den dive legate posedé deja societatea, si alu caroru deposit legale si naturale, pene astadi, era ministeriulu. langa assemenia fonduri materiali, D-vostre, astadi de la natiune unu depositu de unu valóabile, limb'a sa.

...sta sala, in care co...
 ...mei si mentei, si ...
 ...le tuturor Romanilor, ce va poté dice
 ...entulu României, se nu ar fi dejá in anim'a
 ...
 in aceste ánome cetimu cea dorentia cá: socie-
 ...teraria se nu uite nici unu minutu, cá depositulu
 ...sacru primitu de la strabuni, limb'a, trebuie se'lu lasámu
 ...posteritátei române despulberatu si poleitu, cumu se
 ...despulbera si se poleiesce una scula strabuna, dera in-
 ...tregu si intactu.

„Representanti ai limbei române den tote anghiu-
 re, pre unde Traianu si Aurelianu au plantatu vulturii
 Romei, cugetati mai alesu cu ingrijire de a nu despartí
 prin limba pre poporu de clasile culte; cáci limb'a nu
 este a unei clase, ci a natiunei; si separarea limbei ar
 fi unu germene cu multu mai fatale, decâtu relele ce
 aveti a combate astadi.

„La lucru, societate literaria, iubita Românoloru.“
 Dupa aceea Vas. Al. Urechia in discursulu seu
 de inaugurarea bustulu de marmora alu lui Ev.
 Zappa, consacra memori'a generosulu fundatoru prin
 urmatóriele cuvinte.

„Evangeliiu Zappa n'avu, cáte dile traí, altu doru, de
 cátu d'a vedé pre fratiu lui din Pindu intrati pre calea
 de cultura, care prin impregiurari mai favorabile neamu
 deschis'o noi cesti alti Románi; Zappa n'avu de catu
 una viua aspiratiune, cea d'a vedé unificarea, contopirea
 dialectulu macedono-romanu cu alu Romaniei traiane.
 De acea cu mai multu ani inainte dea mori, elu depuse la
 tesaurulu romanu una suma preste 5000 galbeni, pentru
 ca cu ea se incepa edificarea, cumu dice reportulu gu-
 berniulu de la 11 Februaru, acelu doue mari colonate
 ale templulu nostru nationale: gramatec'a si glosariulu
 limbei romane.

„Ide'a nationale, ce a implutu ánim'a si mentea
 lui Zappa, cátu a traitu, a fostu ultim'a lui preoccu-
 patiune morindu. Prin testamentulu seu, respalindu
 iubirea devotata a rudei sale, onor. D-nu C. Zappa, elu
 facu una larga parte si obiectulu affectiuniloru sale:
 Limbei. Elu hotari, ca legatariulu seu universale se
 aiba a responde in perpetuitate cáte una milie galbeni
 pre fiacare anu, si asigura acestu venitu ca ipoteca
 eterna in mosiele ce lasa.

„Aceste fonduri generose, cari asigura deplena
 independenia societatei, suntu singure ele monumente si
 marmure, cari voru perpetua numele lui Evangeliiu
 Zappa.

„Una natiune, care aspira se traiesca, trebuie se
 scia in sa si amentí. Una natiune, care scie a presara
 stratele si piatile cetatiloru, si salele museoloru, cu
 reprezentatiunea si amentirea barbatiloru iei, cea nati-
 une semena pre tota diu'a noue sementie de gloria.

„Se ne amentimu deci, D-loru, in acésta di, in
 care inaugurám tocmai societatea, ce va despune de
 donatiunile lui Zappa, se ne amentimu de elu in modu
 demnu de cultur'a si secululu in care traimu, si de cea
 amore a romanismulu, care a implutu vietii lui.“

„Acea marmura rece, care va pastra in sal'a socie-
 tatei literarie suvenirea generosulu iei donatoriu, e va
 inca di caldur'a iubirei si a respectulu nostru.

„Onóre lui Evangeliiu Zappa!
 „Iubirea lui de romanismu fia unu exemplu, care
 se afle multi imitatori!“

La aceastea respunde venerabile membru D-nu
 Timotheu Cipariu in urmatóriele sententiiu lapidari:

„Domniloru! Societatea literaria, fundata din libe-
 ralitatea unui guberniu romanu patriotecu, de astadi 'si
 incepe lucrarile sale. Prim'a Augustu 1867 va face,
 asiá credemu si sperám, una epoca noua in vietii
 culturai nationali romane, una epoca ilustra si de me-
 moria indelebile pentru intrég'a romanime.

Societatea are una misiune inalta, si unu scopu
 atatu de sacru, catu nu potu crede, domni mei, cá mai
 pote fi vr'unu Romanu, unulu adevratu, care se nu li
 recunosca acesta misiune importanta, si se nu li ureze
 mai salutarie rezultate pentru intrég'a romanime.

Ea nu are misiune si scopure politece. Fundatori
 embri iei si toti fautori potu se fia suspectati
 nici natiunei romane, ca totu d'auna, cá avemu
 íe subversive si ostili altoru natiuni, intre cari
 langa cari vietuimu. Insa care lucrare, fia
 onesta, nu si-a avutu inimicii sei? Si candu a
 vr'una data Romanulu aperatu de suspiciuni male-
 vole?

De acea nici noi nici urmatori nostri, nu ne vomu
 retrage de la lucrarile salutaru natiunei nostre numai de
 fric'a suspiciuniloru nemeritate, cáror'a suntemu espusi.

Domniloru! Semtiulu natiunale s'a deceptatu in
 tota romanimea. Natiunea romana a venitu la cuno-
 scentii'a posetiunei, care i se cuvene intre natiunile
 Europei; ea va face toti pasii conveniti pentru a ocupa
 acesta posetiune cu demnitate.

Natiunea romana de aci inainte va fia solidaria pen-
 corpulu intregu, si nu voru mai fia partite, („ura!“
 lungate), care se ne desunesca de la unulu si ace-
 solidariu, cultur'a nationale.

ne aci patri'a romana, limb'a si natiunalitatea,
 ne a totu calcata de Huni, Slavi, Turci si altii. Amu
 inceput a ne libera patri'a, amu inceputu, a ne libera
 limb'a. Amu inceputu, domniloru, abia amu inceputu,
 dera nu amu terminatu; remane ca se contenuám si
 temenám.

Barbatii de statu ali romaniloru voru ingrijí pen-
 a libera perfectu a patriei romane. Suntu de
 nvingere, ca eli 'si voru impleni cu santetate inalt'a
 misiune, — si patri'a romana in urma va deveni
 ra. (Ura!)

Pentru eliberarea limbei nationale va ingrijí, mai
 stiatiune, intre altele, chiar acésta societate lite-
 ingrijí ca limb'a romana se scape de totu

jugulu despotismulu, sub carede seculi a gemutu. Ea
 va ingrijí pentru conservarea unitatii limbei romanesci
 in tote provinciile locuite de Romani. Ea i va reda
 form'a curatu natiunale romana, pentru ca se figureze
 cu tota demnitatea intre si langa sororile iei de origine
 latina. Ea va pune fundamentulu pentru una literatur
 adevratu natiunale, corecta in spresiuini, corecta in
 forme, fora care nece una literaturu nu pote merita de
 a se chiama literaturu.

Celu a totu potente, care nu ne a lasatu se perimu
 in furtunel secliloru trecuti, si carele si-a intorsu indo-
 rarea sa si cátra nepoti Romei vechie, credemu si spe-
 rámu, ca ne va intende sant'a mana si ne va benecu-
 ventá lucrarile nostre, pentru cá suntu curate, pie si
 devotate unei cause sacre, ca insasi religiunea, carea
 detorimu santulu seu nume.“

Candu D. Cipariu 'si termina cuvintarea, trebuira
 mai multe minute, ca se se pota restabili liniscea; atatu
 de detunatorie fura aplausele si urarile.

In 6/18 Augustu societatea isi deschise siedintie
 sale ordinare din acelu anu si se apuca de lucru. Afac-
 cerea sa principale pentru asta-data fu: Compunerea
 statutelor si constituirea sa, cá societate
 academica, dupa care au urmatu discussiuni lungi si
 serióse in mai multe siedintie asupra orthographiei ce
 ar fia de a se adopta pentru tote lucrarile societatiei.

Toti membrii adunati era de acordu intr'unu punctu,
 cá decu voiescu progressu in activitatea loru comuna,
 inainte de tote au se ajunga la uniformitate in modulu
 scrierei. Problema fórte delicata acésta, pe care n'au
 deslegat'o invetiatiu nici unui poporu din cele mai civili-
 sate in patrudieci de dile si nici macaru in patrudieci
 de ani. Asia se intempla si cu noi. Abia in a trei'a
 sesiune, adeca in siedinti'a din 13 Septembrie 1869
 Societatea adopta provisorie cu maiortate prepon-
 deranta „Modulu de scriere pentru publicarea Annaliloru
 si altoru lucrari a le societatei academice romane,
 asia precumu se vede elu trecutu in Annalile acelei
 sesiuni si in colectiunea sa separata, de statute si
 regulamente.

Intre aceastea se publicase concursu pentru partea
 prima a Gramateicei, éra premiulu se adudecase la a
 dlui T. Cipariu. In cátu pentru dictionariu, Societatea
 cunoscu de timpuriu, cá acestu scopu nu se va ajunge
 prin concursu; de aceea recurse la midioloculu de a si
 alege din sinulu seu una commissiune lexicographicala de
 trei membri, a carei missiune inportanta se fia, a redacta
 unu dictionariu alu limbei din totu materialulu seu cunos-
 cutu pana acumu si din celu ce va mai fia scosu la lumina
 atatu de cátra membrii societatiei, cátu si de cátra ori-
 cari alti romani seu filoromani literati. „Regulamentulu
 pentru lucrarea si publicarea dictionariulu limbei romane“
 votatu in 16/28 Augustu 1869 coprinda in 19 art. con-
 ditiunile sub care era se se redactédie, tiparésca si
 supuna la revisiune dictionariulu. Citindu ori-cine acelea
 conditiuni cu sange rece, va afla cá unele din acelea
 suntu draconice, ér' altele aprobe imposibile de implinitu.
 A obliga pe trei ómeni in specialitatea lexicografiei,
 cá in fia-care luna se dea la lumina celu pucinu doue
 cóle 8°, formatu mare de lexiconu, cu litere garmond,
 in doue colonne, fôra interlinii, este mai multu
 decâtu severu (art. 6). A le pune terminu premtorriu
 de patru ani, in care se fia terminatu dictionariulu in
 100 de cóle tiparite, era conditiune si mai aspra.
 (Art. 14.) A cere dela societate, cá la inceputulu fia-
 carei sesiuni commissiunea se'si dea lucrarea facuta preste
 anu la revisiune sectiunei filologice, nu semnifica mai
 puçinu, decâtu cá acea sectiune in cele 40 de dile cátu
 avea se tieno sesiunea annuala, se nu mai pota lucra
 nimicu in sinulu seu, nici a participa la lucrarile comune
 ale societatiei intregi, care mai totudeauna suntu nume-
 róse. (Art. 17.) Si cá se ne facemu idea si mai chiara
 de greutatea sarcinei ce se inpunea commissiunei lexicog-
 raphice, voiu cita intregu art. 18 care tiene: „La fia-
 care vorba se va pune etimologi'a ei, traducerea in
 limb'a latina, insemnarea generala a vorbei, apoi insem-
 narile speciali (acceptiunile), figurarea ei in constructiuni,
 varie forme de locutiuni, proverbie etc.“

Fórte bine: acestu modu alu scrierei unui thesauru
 de limba trebuia se se puna si céra cá conditiune im-
 perativa, decu voiamu se avemu unu adevratu dictiona-
 riuu romanescu, nu inse cu terminu premtorriu si ne-
 spusu de scurtu, in comparatiune cu anii lasati societati-
 loru lexicografice seu individiloru la alte popora. Cei
 cari nu cunoscu de aprobe causele, care áu inpinsu pe
 societatea academica la acésta severitate fôra exemplu,
 iar potea respunde scurtu si indesatu: Patere legem
 quam tu tibi fecisti (sufere legea ce ti-ai facutu tu in-
 suti). Noi inse cá interesiati de aprobe ori-candu e
 vorb'a de thesaurulu limbei nostre, avemu se petrundemu
 mai afundu, spre a da de causele acelei severitati.
 (Va urma.)

„Elemente de constitutiunea patriei“ de T. Petrisioru.

(?) In Nr. 49 alu „Scólei rom.“ din decembre tr.
 a aparutu o corespondentia, prin care se recomanda
 invetiatoriloru nostri opsiurulu de mai susu, cá fórte
 practic pentru scóle. Fia-mi permis a face si eu
 unele observari asupra acestei carticele, fara inse a
 voi se detragu ceva din meritulu d. P., pentru-cá lips'a
 de unu astfelu de manualu tocma se semtiá in scólele
 romane.

Modestele mele observari, tacundu de multimea
 eroriloru tipici, cari intr'o carticica atatu de mica,
 compusa pentru baiati, se poteau, ba ar fia trebuitu a
 se oculi, suntu:

a) in privintii'a stilulu. Acesta pe une lo-
 curi e cu totulu contra firei romanesci; pe airea con-
 structiuni intregi n'au nici unu intielesu; orthografi'a in
 unele cuvinte e prea radicala etimologica, ér' intr' al-
 tele chiar unde ar fia de lipsa, e neglésa etimologi'a.

- Cate-va exemple:
 p. 12. . . elu se ingrisesce despre se (sic) se-
 curitatea personala si a averei, elu (ce?) despre mora-
 litatea, despre cauza . . etc.
 p. 13. „Dreptulu de alegere au toti“, in locu de
 „ilu au“.
 p. 21. A atutiá spre alegatori pentru unulu
 ori pentru altulu atatu inainte de alegere, catu si in
 diu'a alegerei sub pedépsa grea, este opritu“ (verbulu
 are locatiune magiara).
 p. 25. trebile financiei.
 p. 28. iubire, p. 37 volia.*)
 p. 30. arandi, pletésca.
 p. 37. Ereditate se numesce averea,
 care remane dupa cineva si se cumperamu
 numai avere curata. Eredi in trei moduri;
 seau prin lege, seau prin contractu.
 p. 39. Benele atatu alu familiei catu si a tieriei.
 p. 40. Regele este celu dein antaiu in statu.
 p. 55. decu cineva are mai multi titule. . . etc.
 b) § 29. Despre cambia se dice: cambiale suntu
 unu felu de contracte si se deosebescu de contracte.
 Totu in acestu § se dice, ca celu ce ia bani pe cam-
 biu si nu tiene terminulu, fórte in scurtu se exe-
 cuéza, ceea-ce nu stá. Executarea in prisa seau mai
 tardia depinde de la fórte multe impregiurari. Aseme-
 nea sfatulu de a se ferí cineva cá de focu de im-
 prumutele pe cambii ilu afiu cu totulu nepotrivitu.
 Eu, din contra, tuturoru, cari intielegu, ce va se dica
 cambiu seau politia, decu suntu necesitati a imprumutá,
 le asiu recomanda politiele, pentru ca se potu efectui
 mai usioru si cu mai pucine spese.

In fine:
 c) Adausulu: despre titule dupa parerea mea
 potea se remana cu totulu afôra. La nici unu casu
 inse nu se potu admite asia dupa cumu ni-le propune
 d. P. In limb'a magiara d. e. potu avé sensu, dar
 la noi ar fia pecatu se-si sfarme cineva capulu cu unu
 catalogu de titulaturi. Bine ar fia se ne orientamu in
 privintii'a ast'a dupa fratiu din Romani'a libera, la cari
 Domnitoriulu se tituleza: Mari'a Ta; ér de la mi-
 nistri incepundu toti functionarii cu domnule; dom-
 nule ministru, d-le avocatulu, d-le procurorulu, etc. ér
 preotii: Santi'a Ta.

La noi ar fia de ajunsu pentru imperatulu, Maiestatea
 Vôstra, pentru metropolitulu: Exelentia Vôstra, pentru
 episcopi Ilustritate; pentru canonici si protopopi: Re-
 verendissime; pentru preoti: Santa Ta; ér in alte casuri
 totu deun'a Domnule.
 Nu in titule se cautamu gloria si renume, nu cu
 frase si complimente se amblamu dupa grati'a cuiva,
 ci virtule si meritele se ne radice numele, francheti'a
 si sinceritatea se ne procure simpathii'a si iubirea ce-
 loru din giurul nostru.

Asiu dorí ca d. P. la o eventuala nóua editiune
 a opuscululu d-sale, se ia in considerare si observarile
 aceste cu deosebire asupra tituleloru, cari suntu unu
 efluxu naturalu alu firei democratice romane.??

* Aici mi-vine aminte, ca aflandu-me in cutare scóla
 poporala amu observatu, ca invetiatoriulu lasase afôra pagini in-
 tregi din legendariulu d lui St. Popu, fiindu ca nu le poté pro-
 pune eleviloru. Sciti pentru ce? Érá nefericitulu I, care se fu-
 risiá prea inrasnandu in cuventulu pui.

Cursulu moneteloru in val. austr.
 Vienna, 17 Ianuariu.

Galbinii imperat. de auru	fl. 5.62 cr.
Moneta de 20 franci	„ 9.51 „
Imperiali rusescu	„ 9.75 „
Moneta germana de 20 marce	„ 11.82 „
Sovereigns englesi	„ 11.98 „
Lira turcésca	„ 10.80 „
Monete austr. de argintu 100 fl.	„ 103.73 „

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).
 15/3 Ianuariu.

Obligatiuni rurali din 1864 cu 10°/o	l. 90.— b.
Imprumutulu Oppenheim din 1866 cu 8°/o	„ —.— „
Obligatiune de imprumutu dominiale din 1871 cu 8°/o	„ 87.50 „
Creditu fonciariu (hipot.) ruralu cu 7°/o	„ 83.50 „
Creditu fonciariu urbanu (alu capitalu) cu 7°/o	„ 70.— „
Imprumutulu municipale nou (alu capit.) din 1875 cu 8°/o	„ 81.— „
Fondulu de pensiuni (per 300 l. a.) cu 10°/o	„ 125.— „
Actiunile caliloru fer. rom. din 1868 cu 5°/o	„ —.— „
Actiunile caliloru fer., prioritati din 1868 cu 6°/o	„ —.— „
Dacia, Compania de ascur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8°/o	„ 206.— „
Romani'a. Compania de ascur., (act. de 100 l. n.) 1873 cu 8°/o	„ 40.— „

Anuntiu.

Subscrisulu mi-amu transpusu cancelari'a advoca-
 tiala dela Abrudu la Sibiu Strad'a Urezulu Nr. 25 in
 Etagiulu alu II-lea; — ceea ce prin acésta cu aceea
 observare se aduce la cunoscentii'a onoratalu publicu si
 a clientiloru mei: cumca tote causele dejá mie incre-
 dintiate si incredintiande le voi efectui cu tota prompti-
 dinea si conscientiositatea. —
 Sibiu in 1-a Ianuariu 1878 st. v.

L. Basiliu Poppu d' Harsianu,
 avocatulu.

La W. Krafft in Sibiu se vendu
Calendarie pe 1878

Amiculu Poporulu pretiulu 50 cr. trimisu pe posta 55 cr.	
Bunulu Economistu „ 45 „ „ „ „ 50 „	
Calendariu de Closius	
cu cirile „ 22 „ „ „ „ 24 „	
Calendariu din tipogr.	
archid. cu cirile „ 25 „ „ „ „ 30 „	

Pretiulu se pote tramite mai cu inlesnire prin
 mandate postali (posta-utalvány).